אין מעמידין פרק שני עבודה זרה לו.

בשלמא (ה)למ"ד זליפתן של כלים אסורים כו'. קסבר נותן טעם לפגם מותר לפוס ריהטא משמע שאומתם שאסרו קודם ר' יהודה כגון (ו)תלמידי שמאי והלל סוברין נותן טעם לפגם אסור ואתא ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דכרי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף מז.) גבי חומץ אשר שם לתוך הגרסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפרקין (דף לח:) גבי מישמת שליקא (ז) סתם התלמוד מי משוס גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ודקדק ר"י היאך כאן לחלוק על רבותינו שמאי והלל בדין נותן טעם לפגם להתירו נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פשט ואין רוב הצבור יכולין לעמוד בשאר דברים היאך הותר ועוד קשיא מי ס"ל לתנא דמתני' דנותן טעם לפגם אסור תקשי (ח)לא דאמר לקמן (דף לט:) גבי דבש למאי מיתוש מי משוס גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ומה בכך הא תנא דמתני' מיסר קא אסר לכך נראה לר"י דשמואל נמי ס"ל דכי גזור ב"ש וב"ה על השמן משוס מתנות גזור ומיהו משוס דלא שייך בה מתנות כ"כ כמו בין הולך להם סעד בזליפתן של כלים אסורין אע"ג דאיתהו סברא להו בעלמא נותן טעם לפגם מותר וכן סובר שמואל שמכח שני הטעמים גזרו אע"פ שאין די בכל אחד לבדו והיינו דקא"ל שמואל לרב בעלמא לדידי דאמינא דגזירת שמן לא היתה קדמונית מימי דמיגל אלא שמאי והלל גזור מטעמי דפריסת מיתא דיכול להיות שהתיר ר' יהודה הנשיא כמו שמפרש התלמוד בסמוך דלא פשט איסורו וגם הטעמים לא נראו לו כי אין טעם מתנות טוב כל כך ועוד דנותן טעם לפגם מותר אלא לדידך דאמרת דמיגל גזר עליו היאך היה יכול רבי יהודה הנשיא לבטלה דכיון שכתובה היא בתורה פשיטא הוא דפשט איסורו בכל ישראל ועוד כי שמאי והלל שהיו אחריו יותר משלש מאות שנה שכחו והוסיפו עליו לגזור אף בשדה כמו שמפרש בסמוך א"כ משמע דגזירתו פשטה מיהא בעיר: **אשר** לא יתגאל בפת בג. פרש"ש דהאי פת לאו פת ממש הוא דליתמע מהכא דדגיאל גזר על הפת אלא לפתן הוא והוצאת המלך הוא ריפוש"ת בלע"ז וכן ממקרא מוכיח דכתיב (דניאל א) ויהי המלצר נושא את פת בגם ונותן להם זרעונים ואין לומר שהיה טוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת: נמתני' כתב רשב"ם בשם רש"י דלא גרס רבי דר' יהודה הנשיא בר בריה וכיון דינו המירוהו ומכמי דורו קבעו דבר זה במשנה שסדר רבי זקנו כי הוא היה בנו של ר"ג הנזכר במס' אבות (פ"ב מ"ג) ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה מ"ת כו' ואותו רבי יהודה הנשיא הנזכר כאן הוא ר' יהודה נשיאה(ט) שהיה בימי האמוראים אלא בלשון משנה וברייתא קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור' יהודה הנשיא ירושלמי רבי וכיון דינו המירו את השמן בשלשה מקומות רבי יהודה הנשיא ורבותינו המירו בגיטין ובשמן ובסנדל ונראה לו שיש שם טעות סופר דקפריך וליקרו ליה ב"ד בריש שכל ב"ד המתיר ג' דברים נקרא ב"ד בריש ודמי מ"ל יודן בר' ישמעאל בית דינו מנוק עליו בגיטין פירוש ואין זה מתיר ג' דברים ואם הוא היה רבינו הקדוש מ"כ היה לו למנות עוד אחרת כדאמר בפרק קמא דחולין (דף ו:) דהמתיר רבי בית שאן דירושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה לו דגרס התם ר' יהודה הנשיא והוא ר' יהודה נשיאה עוד כתוב שם בירושלמי רב יעקב בר שמואל בר מרתא נמת לגליגין אשכח לר' שמלאי הדרומי יתיב ודרש רבי ובית דינו המירו את השמן שמואל הלכ' עליו ואכל רב לא אכל מ"ל שמואל לרב אכול אי אתא כתיב עלך זקן ממרא מ"ל עד דאתא ממן אתא ידע מאן ערבר עליה שמלאי הדרומי מ"ל אפשר מה דאמר בשם גרמיה לא בשם רבי ובית דינו אטרח עליה ואכל: **ושמן** דניאל גזר עליו. ה"ג ה"מ למפרך אין אלא משוס דאשמן קאי נקטיה: **ורבי** יהודה הנשיא היכי אלים למשרי תקנתא דשמאי והלל. פרש"ש דפריך בין לרב בין לשמואל דשמואל נמי מודי דמי"מ דבר הם: **והתנן** אין ב"ד יכול כו'. תימה בפרק הסולת (נעטין לו: ושם ד"ה אלא) גבי פרוחבול דאמר שמואל האי פרוחבול עולבנא דדייני הוא אי מישר חיילי אבטליה ומסיק אי מישר חיילי יותר מהלל והיכי דמי אי פשטה תקנת פרוחבול אפילו היה גדול אין יכול לבטלו ואם לא פשטה מ"כ למה לי מישר חיילי הרי ר' יהודה נשיאה התיר שמן אע"פ שהיה קטן מאותו טעם דלא פשט איסורו וי"ל דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התיר אם לא היה ג"כ טעם דאין רוב הצבור יכולין לעמוד אבל פרוחבול נהי דלא פשט מ"מ רוב הצבור יכולין לעמוד בו מ"מ קשה דדבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר שהוא ריוח המלוים לכך נראה דודאי פרוחבול פשט ודקשיא לך אפי' גדול היאך יכול לבטל ודאי בי"ח דבר דוקא אמר בשם יבא אליהו ויאמר אין שומעין וכמו שמפורש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם בנפשותיהם כך דקדק הרב רבי אלחנן מתוך גירסת הספרים שמצא בספרים ישנים דקאמר האמר רב מתרשיא מה טעם כו' משמע שמשם מתחיל התירוץ והיפ דשמעתין ור' יהודה נשיאה היכי אלים למישרי כו' והתנן אין בית דין כו' ועוד אפילו הוא גדול אינו יכול לבטל בי"ח דבר ולא הולכך לפרש הטעם כי פשוט הוא ומשני האמר רב מתרשיא מה טעם לפי שפשט ולפיכך ב"ד גדול נמי אינו יכול לבטל ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותיהם קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין גוזרין כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן אבל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול ב"ד גדול לבטל ולפיכך גבי פרוחבול אמר שמואל דאי מישר חיילי מהלל אבטליה ואע"פ שפשט והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת א"ר כהן אמר רב יהודה בשם שמואל ל"ש אלא מוץ לי"ח דבר אבל בי"ח דבר אפילו גדול אינו מבטל מפני שעמדה להם בנפשותיהם פירוש ממה שנעלו מרב בבית המדרש:

מסורת הש"ס

(א) [לקמן לח:], כ) [בכ"מ נוסף: הנשיא], ג) [שם לט. לט: סה: סז: סח: עה:], ד) [עדיות פ"ח מ"ה] מ"ק נ: מגילה ב. ניטין לו:, ה) [כ"כ קיש.], ו) שבת ח: ע"ש, ז) [ל"ל אמר אבימי], ח) איסורים. יבמ"ק. ט) כ"ק עט: כ"ב ס: סוכות ג:, י) [ע"כן], כ) וכן בכל השמוד היכא דכתוב שמאי והלל ולא כתיב לגרום מלמידי שמאי והלל. רש"ת, ל) [עי' תוס' לעיל לג: ד"ה בעמא].

תורה אור השלם

ו. וַיָּשֶׂם דָּנִיאֵל עַל לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתֵּיוּ וְוַיְבַקֵּשׁ מִשַּׂר הַסָּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל:

דניאל א ח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בשלמא וכו' הא דאמר לקמן. [וע"ר] דף לח ע"ב (ועי"ש) כתוס' ד"ה לו:

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה בשלמא וכו' דלדידי דאמרי זליפתן של כלים אסורין. גבי חומץ לתוך הגרסין כל"ל ותיבות אשר שם נמתק: (ז) באר"ד מישמת שליקא קאמר סתם התלמוד וכו' אלא פשט איסורו ואין רוב וכו' לעמוד בו בשאר:

עין משפט נר מצוה

קכו א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כח סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סי' קג סעיף ח:

קכו ב מיי' פ"כ מהל' ממרים הלכה כ סמג עשין קיח:

[קכו ג רש אלפס קדושין פ"ד דף רמג.]:

ד [מיי' שם הלכה ז]:

ה [מיי' שם הל' ז]:

רבינו חננאל

ושמואל אמר זליפתן של כלים אסורין. כגון קדירה בת יומא וכיוצא בה אסורתן. אמר ליה שמואל לרב בשלמא לדידי כו' משום דנותן טעם לפגם מותר משום הכי שרייה רבי. אלא לדידך דאמרת דגיאל גזר עליו היכי יכול רבי לבטליה. והא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין. אמר ליה אשלח ליה לרבי אשאל אשאליה איכסיף רב אמר [אם] הם לא דרשו אנן לא דרשינן. כתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך ובין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר. יין ושמן רב סבר שם על לבו והורה לכל ישראל. ושמואל סבר שם על לבו לעצמו לאחרים לא הורה: **ירושלמי** אמר ליה שמואל אכול משתא דארמאי ואי לא כתיבנא עליך זקן ממרא: ומקשינן וסבר רב שמן דגיאל גזר עליה והא משמיה דרב אמרו פתן שמן ויין מ"ח דבר הן. ופרקינן דגיאל גזר שיהא אסור בעיר. תלמידי שמאי והלל גזרו ביה איסור אפילו בשדה. ומקשינן אי הכי רבי היכי מצי מבטיל גזירה זו. והאמר ר' יוחנן בכל יכול בית דין לבטל דברי בית דין חבירו אם הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין חוץ מי"ח דבר שאפי' יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין להם. ופרקי' להו אמר רב שמעיה מה טעם הואיל פשט איסורן ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכרבי יוחנן ישבו ובדקו על השמן ומצאו שלא פשט איסורו ברוב ישראל. וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג. ועל דברי רבי אלעזר בר' צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם רוב ישראל יכולין לעמוד בה. כדכתיב

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com